

A Jándi Református Egyházközség története a korai időktől 1879-ig

A jándi református templom napjainkban

Nyíregyháza, 2023

Tartalom

Előszó

1. A kezdeti évek és az önálló egyházzá válás	1.
1.1. A templom építése és a harang	2-8.
1.2. A templomhoz tartozó szent kellékek és tárgyak	8-11.
1.3. Az anyakönyv és annak vezetése	11.
1.4. A paplak	12-16.
1.5. Az egyház lelkészei	16.
2. Az iskola, a tanítói lakás	17.
3. Az egyház tulajdonában lévő területek	19-21.
3.1. A temető	19-20.
3.2. Egyházi birtokok: erdő, rét, egyéb földek	20-21.
4. 1878-1879 – nehéz idők	22-23.
Felhasznált irodalom	24-25.
Képi források.....	26-27.

Előszó

A Jándi Református Egyházközség több évszázados múltjának történetének csak az önálló egyházzá szerveződésének előzményeiről, önálló egyházzá válás kialakulásától 1879-ig kerül bemutatásra. Az anyakönyvbe való bejegyzéseket Bakcsy László és Nagy Sámuel jándi lelkészek végezték. A pályázatban a Jándi Református Egyházközség történetének időben csak e szakasza kerül bemutatására. A gyülekezettörténeti kutatásokat saját családom családfakutatása mellett kezdtem el. Ez is motivált, hogy foglalkozzak a családfakutatás mellett a település egyháztörténetének kialakulásával, fejlődésével az adott időszakon belül. Az 1879 utáni időszak kutatása további céljaim között szerepel. A pályaműben két Jándon egyházi szolgálatot teljesítő személy munkásságát emelem ki; albisi Bakcsy László és Nagy Sámuel, a református egyház fejlődése érdekében tett tevékenységét, egymással párhuzamosan. Ezt a témát eddig nem dolgozta fel senki. Az egyházmegye történetével kapcsolatosan voltak kutatók, akiknek ismeretanyagát használtam fel, de a levéltári, internetes és a településen történt kutatások alapot adtak a pályamunka megírásához. A levéltári, internetes iratoknak a segítségével igyekeztem pontos képet adni, hogyan vált önálló egyházzá az egykor Ugornyához tartozó (ma Gergelyiugornya) jándi fiókegyház. További forrásanyagot jelentett az épített örökség, valamint a korabeli könyvek tanulmányozása. Vannak olyan személyek, adatközlők, akik időközben elhagyták a földi életet. Ezúton szeretnék köszönetet mondani a hozzátartozóknak, helyi lakosoknak, akik segítségével „élőbbé” tehettem a pályázatot. Szívemen viselem a beregi falu, Jánd életét, fejlődését, sorsát, ahol felnőttem. Jánd épített és szellemi öröksége, gondozása egyfajta életcélommá vált. Bízom benne, hogy ezzel a tevékenységgel produktumot hoztam létre és hozzájárulhattam a gyülekezettörténeti, helytörténeti és a megyei történelem kutatásához.

Fehér Ildikó

„A múlt században élt ősök szelleme szállja meg szíveteket,

s az a hitbuzgalom vezesse élteteket !”¹

(Vállaji Sipos Imre, református lelkész)

1. A kezdeti évek és az önálló egyházzá válás

A Tiszántúli Egyházkerület 1567-1570 között alakult 14 egyházmegyével: a beregi, a bősörményi, a debreceni, az érmelléki, nagykárolyi, makói, máramarosi, nagybányai, a nyíri, a szatmári, a szilágyi, a túri, az ugcsoi és a váradi.

A Beregi egyházmegye megalakulására 1593-ban került sor. Az egyházmegye kiterjedt az egész vármegye területére, néhány települést kivéve: a mezőkaszonyi járásból Csongor, Kisdobrony, Nagydobrony községek, amelyek az ungi református egyházmegye kötelékébe tartoztak. Jándon a 18-19.században kb.700-800 között fő lakott, a házak száma 167. Területe Nagy Bajos pusztával 3222 hold volt. A falu bírása Lantos Balázs volt. ²A Jándi Egyházközség a Beregi egyházmegyéhez tartozott.³ Utalás történik arra, hogy történelem során lezajlott háborúk miatt az adatok elenyésztek, eltűntek. Így csak feltételezések vannak, hogy mikorra tehető a református egyház kialakulása. Alapítását 1648-ra datálják.⁴

szám	Any-, társ-, leány- vagy fiók-egyház	kezésének éve	nyvemelyik i kezdődik	lek száma	Az anyaegyházban 1885-ik évben az évi költségvetés alapján gondnoki számadás szerint				anyaegyház oszka lelkészét illetőleg	Lelkész-, helyettes- vagy segédlelkész	Szülöttek	Meghaltak	Ujjazások	Áttértek	Kitértek
					Bevétel		Kiadás								
61	Jánd.....	1648	1764	702	764	9543 mm. gabona 25 mm. tengeri	627	1640 mm. gabona 10 mm. tengeri	II.	Nagy Sámuel	38	39	1		

1.Egy 1885-ben készült feljegyzés a jándi egyház alapításának évét jelöli⁵

Albisi Bakcsy László⁶ jándi lelkész, majd esperes anyakönyvi feljegyzése alapján a településen a „*helvét egyház*”, református egyház kialakulásának kezdetét a hiányos iratok és adatok miatt nem tudjuk pontosan meghatározni, de a későbbi dokumentumokban (lásd: 1.

¹ <http://real-eod.mtak.hu/5164/1/000901444.pdf> ,

A belényesi ev. református egyház története, Nagyvárad, 1883,8.o.

² Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 305-307.o.

³ https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155 -157.o.

⁴ https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155.o.

⁵ https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155.o.

⁶A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 20. oldal Bakcsy László Isken (Ung megye) született 1806-ban. A lelkészi feledatait először Jándon kezdte 1838-39 között, mint káplán, majd 1839-40 között csarodai káplán lett,1840-1860 között Jándon pap volt. 1860-ban Tarpán lett pap. E mellett három alkalommal választotta az egyházmegye esperessé (1859-ben az előző esperes halála után-Wekerdi Nagy Mihály halála után-majd 1861 -ben ,1864-ben). Tekintélyes lelkész és esperes volt, aki sok újító intézkedést tett az egyházmegye, az adott település érdekében, ahol lelkipásztori feladatokat látott el. Életrajza a Közlemények 110. oldalán olvasható

kép) 1648-as év szerepel, mint alapítási év. Bakcsy László Jándon töltött lelkészi ideje alatt nagy erőfeszítéseket, újjátásokat tett a település egyházának szolgálatában. Ezt több bizonyíték támasztja alá. A 17. században a jándi egyház és gyülekezet az akkor még Ugornyának (ma Gergelyiugornya, amely Vásárosnaményhoz tartozik) nevezett település egyházához tartozott, mint fiókegyház. Egyre többen éltek a településen és a református vallás terjedt el, s igény volt a lakók kezdeményezése által, hogy önálló egyháza legyen a falunak. Ezt 1648. évben határozták meg, amit már az 1885-ben készült feljegyzés is megerősít. A feljegyzések alapján először a Szabolcsi Egyházvidék felügyelete alá tartozott, majd 1821. évben a Beregi Egyházvidékhez csatolták⁷.

2. Tiszahát vidéke⁸

1.1.A templom építése és a harang

A középkor legkiválóbb művészeti emlékeit kétségkívül a templomok alkotják. A templomok magukba sűrítették koruk kimagasló művészeti teljesítményét, valamint mindazt a tudást, amely felhalmozódott a középkor emberénél. Szabolcs – Szatmár – Beregben 93 középkori templom áll, ezekből 55 a Felső - Tisza vidéken, a Szatmár – Beregi térségben található. Sehol az országban nem találunk olyan sok középkori eredetű templomot,

⁷Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 305-307.o.

https://www.academia.edu/27418427/Tivadar_Lehoczky_Bereg_v%C3%A1rmege_monographi%C3%A1ja_3_Monografie_o_Berehove%C3%A9m_kraji_d%C3%ADl_3_Monograph_on_Beregovo_Region_volume_3

⁸ <https://elismondom.wordpress.com/2019/06/10/templomok-utjan-szatmar-beregben/>

ráadásul annyira közel egymáshoz, mint itt.⁹ A Tiszahát vidék térképen láthatóak azok a települések, ahol középkori református templomot építettek (2.kép). Jándon egy templom már 1615 előtt is állhatott, ezt egy kisebb harang megöntése bizonyít. A harang adatairól sajnos nincsenek fennmaradt információk. Mesterét sem ismerjük.¹⁰Ez a templom elavulttá vált és új templom építésére került sor, az előző helyének romjain, de az sem építésetileg, sem a templomi belső igényességével nem rendelkezett. Emiatt a jándi földbirtokos elégedetlenségét fejezte ki az egyháznál. E templom igényes megépítéséhez gróf Károlyi Ignác helyi földbirtokos nem kevés javadalmat adományozott, ez az adomány az építési költségek felét jelentette, a másik részét az építési költséghez Egyházmegye biztosította. A templomot mesteremberek építették az északi részén lévő karzattal együtt. A mesterek napi kifizetést kaptak munkájukért és emellett napi élelemellátást. Ez Megyaszai András prédikátorsága¹¹ (1764-1776) alatt történt. A templomot bezsindelyezték és a vitorlákat is ekkor tették a tetejére. A karzat pulpitus¹² is ebben az évben készült el. A déli részén lévő karzat munkálatai 1778. május 16-án fejeződtek be Liszkai Gábor prédikátor¹³ (1776-1798) idejében. Az 1 Korintus 14:15¹⁴ és Jób 34: 19¹⁵ szent írásokkal látták el az emelvényt: *„1.Korintus 14:14 Mert ha nyelvvel könyörgök, a lelkem könyörög, de értelmem gyümölcstelen.1.Korintus 14:15 Hogy van hát? Imádkozom a lélekkel, de imádkozom az értelemmel is; énekelek a lélekkel, de énekelek az értelemmel is.” „Jób könyve 34:19, aki a vezető emberekkel szemben nem személyválogató, és a gazdagokat nem helyezi a nincstelenek elé, mert mindegyik az ő keze alkotása?!”*

A templom mellett ebben az időben iskolája is volt a falunak, ami az egyház felügyelete alá tartozott; az anyakönyvi bejegyzés megnevezi az akkori tanító nevét, Kondor Istvánt¹⁶(1777-1780).

A második templom felszentelésére 1776-ban került sor. A templom mellett volt egy kis fatorony, (építési ideje ismeretlen) amelyet 1792-ben a paraszniai egyháznak adtak el. Egy

⁹ <https://elismond.wordpress.com/2019/06/10/templomok-utjan-szatmar-beregben/>

¹⁰ Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)

¹¹ Szabolcs-Szatmár -Bereg megyei Közlemények ,2005, 163.o., A.N.T A Beregi Egyházmegye története

¹² <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Pulpitus>

¹³ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005

¹⁴ http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=46&fejezet=14&o1=1&o2=2&o3=3&_k%C3%B6nyv=_Korinthusbeliekhez_%C3%ADrt_I._lev%C3%A9l

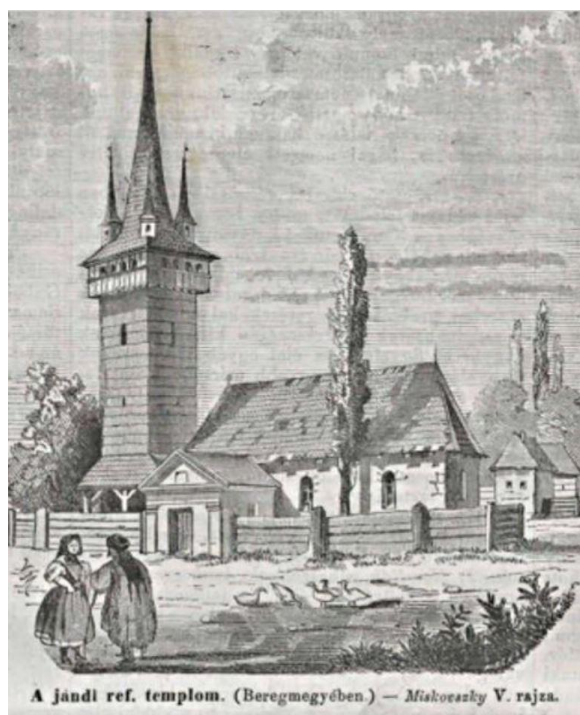
¹⁵ <http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=18&fejezet=34&o1=4&o2=3&o3=6>

¹⁶ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények 2005,218.o.

nagyobb torony megépítésére 1786. február 16-án engedélyt adott báró Révai Simon beregi adminisztrátor és királyi biztos elnöklete alatt, Markovics Ferenc megyei aljegyző kiadása szerint a vármegye. Így került sor 1791-ben a helyi, jándi ácsmester Kakuk Imre építésével Kancza József irányításával egy 35 m magas fatorony megépítésére, amely a népi építészet kimagasló alkotása volt. Sajnos a harangtorony lebontásra került, de Kakuk Imre napjainkban is látható alkotásai több településen is megmaradtak, pl. Lónyán, amihez hasonlított a jándi harangtorony, de mondhatnánk, hogy szinte ugyanolyan volt. Hozzá egy körfelirattal ellátott kisebb harangot öntettek. A felirat szövege: *In honor. S. S. Trinitatis off. incol. Jánd A. D. MDCCXLIX. fudit Joh. Kirlla, magyarul: Jánd lakosságának felajánlásából a Szent Háromság tiszteletére 1749-ben öntötte Kirlla János*, a másik harangot 1792-ben készítették, amin szintén olvasható egy vésett szöveg.¹⁷ E helyett 1800. június 15-én egy nagyobb harangot öntöttek, ami 1818.június 16-án megrepedt és helyére újat kellett öntetni. A harangot Fejércseihez hasonlóan (ma Hetefejércse) nemes László István öntötte ¹⁸. A jándi harang súlya 318 font volt, szintén körfelirattal látták el, szövege: „A JÁNDI REFORMATATA SZENT EKKLÉZSIA ÖNTETTE A SAJÁT KÖLTSÉGÉN ANNO 1818 Jun 16”.

3. A lónyai harangtorony ¹⁹

4. Kakuk Imre által épített jándi harangtorony²⁰

¹⁷ Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)

¹⁸ Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)

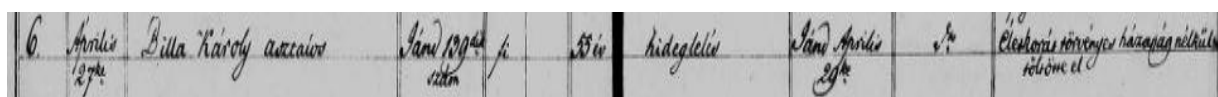
¹⁹ <http://www.oroksegtura.hu/oroksegturak/beregvidek-oroksegtura>

²⁰ Miskovszky Viktor rajza alapján,

5. Fejércsei harang, 1818 ²¹

1848-ban és 1854-ben kisebb felújításokra, átalakításokra került sor. Ezekre a munkálatokra albisi Bakcsy László lelkész és Toldi Gábor algondnok felügyelete, irányítása idején történtek. A munkálatokat Billa Károly asztalos irányította több mestert alkalmazva. Ő 52 forint napi fizetséget kapott. A munkavégzés után napi kifizetéssel és e mellé minden nap, míg folyt a munka ételmet is kaptak az egyháztól. A felújításokra nagy szükség volt, mert a templomban meglévő székek karjai, ülőkéi elavultak vagy eltörtek. Az éneklő kar pulpitusát Kölcsey Ferenc²², jándi lakos, saját költségén szintén Billa Károly asztalossal²³ javíttatta meg 1848-ban. Az asztalosmestert további munkálatokat elvégzésére is alkalmazták. Billa Károly vélhetően szakmája alapos ismerője lehetett, akit szívesen alkalmaztak és kérték fel különböző asztalosmunkák elvégzésére.

6. Billa Károly, asztalos halálának és temetésének bejegyzése az anyakönyvben (1857)

E templomnak nagyon magasra lett építve a mennyezete, ami majd később átalakításra került. 1854-ben további felújítások történtek: a templom nagyon magas mennyezetét lejjebb engedték. Ezek nagyon dísztelenek, esztétikailag kifogásolhatóak voltak, így bezsindelyezték.

https://www.google.com/search?q=myskovszky+viktor&client=firefox-b-d&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=jxka4V4rP-b1NM%252Cwiem-OyQF2SeKM%252C%252Fg%252F1221y16w&vet=1&usg=AI4-kTFeLSgqQ6mbKn8HTVPh5GRj_zEew&sa=X&ved=2ahUKEwjB1p-65uXqAhXhXIsKHfAeCHOQ_B16BAgPEA4&biw=1920&bih=938#imgsrc=jxka4V4rP-b1NM

²¹ Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jós András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)

²² A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 49.o.

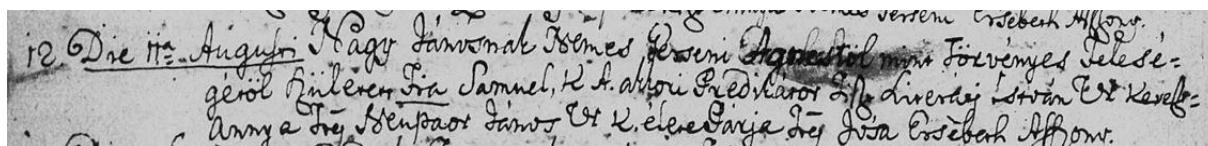
²³ <https://www.familysearch.org/records/images/image-details?page=1&place=351962&rmsId=M9DB-WCJ&imageIndex=17&singleView=true>

A munkálatokat Váradi Ferenc ácsmester végezte, aki a munkáért pénzt és napi élelmet kapott. A díszterembe mennyezetet csináltak, ismét felújították a székeket, az ablakokhoz, a kétszárnyú ajtókra ráámát csináltak, a templomban a mennyezetet ismét kijavították, a székeket és a karzatot befestették. 45 váltóforintot és élelmet kapott Billa Károly asztalos a munkálatokért. A toronyra az elavult gombok helyére újak kerültek. A négy fia torony gombjai helyére is új gombok kerültek. 1856-ban a templom teteje Ferenc Károly bádigos által javításra került, ezért a munkáért 200 váltóforintot és kosztot kapott. 1857-ben a torony felső ereszt és alsó részeit újra zsindelezték²⁴.

1860-ban változás történt a lelkipásztor személyét illetően.

Albisi Bakcsy László 1860-tól Tarpán folytatta lelkipásztori tevékenységét és Jándra új pap érkezett Nagybégányból, Nagy Sámuel. Egyházi tevékenységét 1860.május 14-én kezdte meg. Előtte egyházmegyei jegyző, majd 1872-től az egyházmegye tanács bírójává választották.

Nagy Sámuel Márokpapiban (Bereg megye) született 1827.augusztus 11-én Nagy János és nemes Gerseni Ágnes fiaként.²⁵

7. Nagy Sámuel keresztelésének bejegyzése a márokpapi anyakönyvbe

Testvére Károly, a '48 -as honvédszázadosként harcolt az 1848-1849-es szabadságharcban.

Nagy Sámuel 1848 augusztusától a Bereg megyei önkéntes nemzetőrszázad katonája volt, részt vett a Jellacic elleni hadjáratban. Alakulatával később a Központi Mozgó Seregben, ill. a II. hadtest kötelékében harcolt. 1849. június 7-én Asbóth Lajos ezredes őrmesterként a katonai érdemjel 3. osztályára terjeszti fel, mert kitüntette magát Buda bevételénél. Június 29 -től hadnagy a Tokajban alakuló 97. zászlóaljnál. A szabadságharc után befejezi papi tanulmányait (1852). 1852-1855 között tarpai iskolarektor volt, 1855-1856-ban dédai (ma Beregdéda) káplán, 1857-1858 között tiszavidai helyettes pap, 1858-tól nagybégányi, majd 1860-tól haláláig Jándon volt lelkipásztor. Felesége Létay Julianna, aki Mezőkaszonyban született és házasságukból hét gyermek látta meg a napvilágot és élte meg a felnőttkort a felesége halála után.²⁶ 1867-1890 között a Bereg megyei Honvédegylet tagja lett. A

²⁴ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.

²⁵ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-M54V-7personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AVFPX-W8M>

²⁶ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005

nagykárolyi egyházmegye tanácsbírájaként és Bereg megye törvényhatóságának tagjaként és jándi lelkipásztorként hunyt el (Bereg megye) 1897. január 30-án.²⁷

Nagy Sámuel, amikor Jánd lelkipásztora lett 1860-ban, nehéz időszakot élt meg az ország, a lakosság, s az egyház is. 1860-as idősakra esik a Bach-korszak. Nagy Sámuel feljegyzése szerint: „*a magyar protestáns egyházunk megpróbáltatási időszaka. Mindent elkövetvén az akkori back törvénytelen, bécsi kormány egyházunk autonómiáját megszüntetvén és eltörölje és egyházhatósági jogainkat megsemmisítse. Ezen zaklatásból, mégpedig elfogatásokkal egybekötött zaklatásból kijutott, az egyes egyházaknak többek között a jándinak egyébként. Szépen virágzó református egyházunknak is. Azon előljárók nevei, akik a törvénytelen hatalom ellen szabad joguk veszélyeztetésével is felállottak -ünnepélyesen ellentmondtak-felvannak jegyezve, ez megtalálható az egyház levéltárában.*”²⁸

Néha tűrt, tiltott, vagy támogatott gyülekezet volt a jándi gyülekezet. Bakcsy László lelkipásztor távozását felkorbácsolt egyházi és világi politikai hangulat jellemezte, s fogadta az új, ambiciózus lelkészt, Nagy Sámuel a település. Az ő gyülekezeti szolgálatai során is, mint elődje idején is megtapasztalható volt a gyülekezeti élet támogatása a helyi és nem helyi lakosok által, az általános elégedetlenség ellenére. Nagy Sámuel folytatta elődje egyházi tevékenységét, s hasonlóan vette ki a részét a reformok, az újítások meghozatalában, ami nemcsak az egyház fejlődését jelentette, hanem munkásságával szolgálta a településen élők életét is.

A történelmi események tekintetében még a kiegyezés előtt (1867) történtek ezek a változások, fogalmazhatnánk úgy is, hogy a település nemes urai is látták, hogy szükségszerű a fejlődés, amihez segítő szándékú helyi lakosok adták szakmai munkájukat, tudásukat, a birtokosok pedig vagy földet, vagy más módon járultak hozzá, hogy a településen meginduljon a felzárkózás, az elmaradottságból való kilépés. Hosszú folyamat volt ez, de a reformok, újítások nemcsak az egyház fejlődését szolgálta, hanem a faluét is.

1863-ban Koncz Pál gondnoksága alatt a templomhoz tartozó helyiségek felújítására került sor, illetve a templom alját újra deszkázták.

1865-ben már tervezték, hogy egy új templom építésére kerüljön sor, de az új templom munkálatai csak 1896-ban kezdődtek el. Ez a templom volt a harmadik a faluban, ami

²⁷ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/n-153B/nagy-samuel-soma-15B1/>

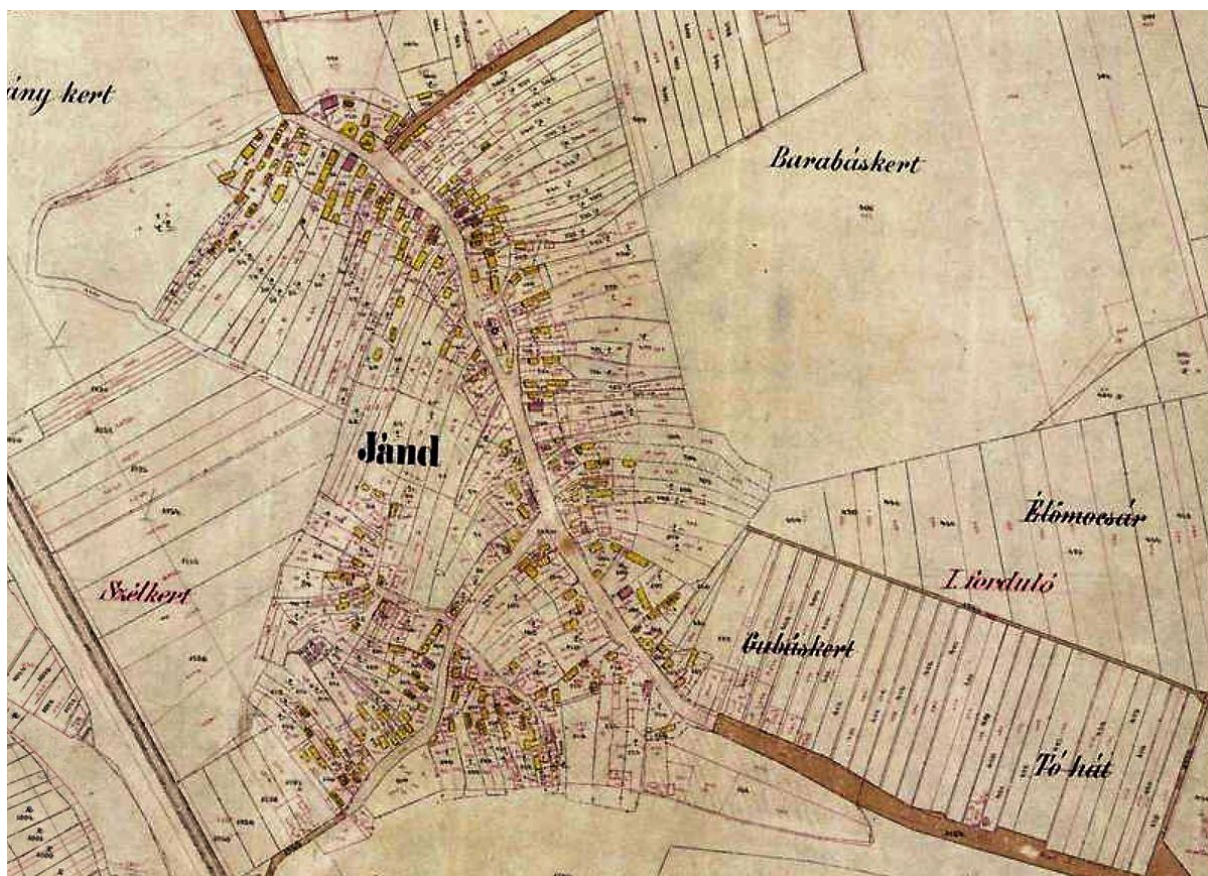
²⁸ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914>, 187.o.

napjainkban is áll. Az 1865.évi kataszteri térképen jól látható a falu képe és a meglévő templom épülete is (8.kép) .1865-1866-ban az 1796-ban épült lelkési lak felújítása is megtörtént elavult állapota miatt, sőt a tanítói lakás átalakítására is sor került, 1868-ban a parókiához egy istállót is építettek. Az építkezés felügyeletét nemes Koncz Gábor gondnok látta el, aki kiválóan végezte a rábízott feladatot. Az építkezéshez szükséges pénzbeli fedezetet a befolyt adókból oldották meg. A befolyt adókat az egyházi gondnok pontosan feljegyezte (bevétel-kiadás), ami a felelősségteljes munkavégzés ékes bizonyítéka.

1873-ban már új egyházi gondoka lett a falunak, Kölcsey György ²⁹. Egyházi gondnoksága alatt egy kőkút építésére került sor, melynek vízminősége és a víz bősége jónak volt mondható. A lelkész, Nagy Sámuel elégedett volt a kút méretével és a víz minőségével. Kölcsey György azokhoz a helyi lakosokhoz tartozott, aki nemcsak, mint egyházi gondnok látta el kiválóan a rábízott feladatot, hanem adományával segítette az egyházat, hozzájárult a falu fejlődéséhez.

Folyamatosak voltak tehát az átalakítások, felújítások és új épületrészek építése Nagy Sámuel egyháztevékenysége idején is.

²⁹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGPX-G?personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AV612-5D1> (adatok: születése, szülei, keresztelese)

8. Jánd térképe, a fő utcán látható a templom alaprajza³⁰(1865)

1.2. A templomhoz tartozó szent tárgyak, kellékek

Kiemelkedő és igényesen kidolgozott templomi darab volt az aranyozott ezüst keresztelő pohár, amelynek készítője ismeretlen. Az Úr asztalának egy ékes darabja volt, amely 1639-ben készült. A talpán jelzések voltak B*A*betűkkel és M T-vel volt megjegyezve. A fontos egyházi darabokhoz tartozott a cin kannák, amelyből volt egy nagyobb és egy kisebb darab.

A nagyobbakat Komáromi Cs. Miklós³¹ készítette 1692-ben és Koncz György és Koncz Mihály a jándi egyháznak ajándékozta 1695-ben. A kisebbik kannát Bagi (Georg) György és Koncz Éva ajándékozta. Ennek a belső oldalán egy nemesi címer körül kör alakban lévő szöveg volt olvasható: „*Diligite justiciam qui judicatis terram*”. Magyarul: „*Legyetek igazságosak, ti földi bírúk.*”³². Az idézet Dante: Isteni színjátéból való. Az alján: „*Ecl.Jánd*”. Ekkor Jánd lelkipásztora Szoboszlai Pap Sámuel volt (1696).³³

A kannákhoz tartozó cintányérokról nincsenek adatok, sem a készítőjéről, sem arról, hogy

³⁰<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2489553.8137435615%2C6125180.515163464%2C2492570.6877036924%2C6126214.803702447&layers=3%2C4> , Habsburg Birodalom - Kataszteri térképek (XIX. század, Jánd)

³¹Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 305-307.o.

³² <https://www.jogiforum.hu/arckepcsarnok/2019/03/01/vambéry-rusztém-a-kriminologus-kulturember/>

³³ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények,2005.163.oldal

mikor készültek, sem a méreteiről. A fenn nevezett műtárgyak sajnos napjainkban már nincsenek meg. Hová lettek, mi történt velük a 2023-ban adott egyházi gondnok tájékoztatása szerint sajnálatosan nem tudnak semmit, de a többi tárgyról sincs semmilyen információ, ami később került az egyház tulajdonába.³⁴

Az Úr asztalának megterítéséhez négy abroszt készítettek, ebből kettőt Lantos Jánosné Nagy Erzsébet ajándékozott 1769.szeptember 8-án az egyháznak Megyaszi András egyházi szolgálata alatt.³⁵

Kilenc kendő (keszkenő) is tartozott templomi kellékekhez, amelyek virágmintások voltak. A virágminták arany fonállal varrottak, a négy széle arany fonállal csipkézettek. Ezekbe lett belevarrva *K L* betűk. Feltételezhető, hogy a készítőjének, a nevének kezdőbetűi.

Ezekén kívül volt egy sárgás színű mintás selymekendő, amelyet Buzdor Mártonné (Lakatos Ilona) ajándékozott az egyháznak 1800-ban. 1843-ban a zöld színű rojtos kendőt Toldi Gábor és felesége, Toldi Zsuzsanna adományozta. Toldi Gábor ekkor algondnoki feladatokat látott el. Egy rojtos zöld színű kendőt ajándékként, adományként kapta az egyház nemes Kölcsey Imre és felesége, Toldi Borbála által.³⁶ György nevű fiúk, akinek a neve már a gondnokok nevei között szerepelt. Egyházgondnoki feladatokat szintén felelősségteljesen végezte, mint elődei. A strófás fenyőfa asztalt sajnos a szű megette, tönkrement, helyette saját költségén 1826-ban Buzdor János készíttetett másikat. Ez az asztal később az iskolába került, helyére egy másik készült 1848-ban nemes Koncz Mihály költségén. Ovális asztal volt, ami szintén fenyőfából készült, mint az előző.³⁷

Ezek az egyházi kellékek és tárgyak Kriston Mihály (1798-1806), Rácz György (1806-1818), Márki Áron (1818-1839) egyházi szolgálata alatt kerültek az egyház tulajdonába.³⁸

A meglévő templomi tárgyak, kellékek felújítására és újabbak készítésére Bakcsy László, (1840-1860), Nagy Sámuel (1860-1893) hivatalviselése idején is folytatódott.1877-ben Demjén Pálné (született Toldi Rákhel) egy cin keresztelő tárgyat adományozott, 1878-ban a templomi szószékre új takaró került a régi zöld, elrongyolódott helyére ns. Koncz Mihály adományként.

Ezen adományok további sorsáról nincsenek információk. Az adományokról a jelenlegi lelkészasszony nem tudott felvilágosítást adni, sem az egyházi gondnok. Az egyházi kellékek

³⁴ Személyes megkeresés, 2023.július 9.

³⁵ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények,2005.163.oldal

³⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:V61L-9HF>

³⁷ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_187-188.oldal

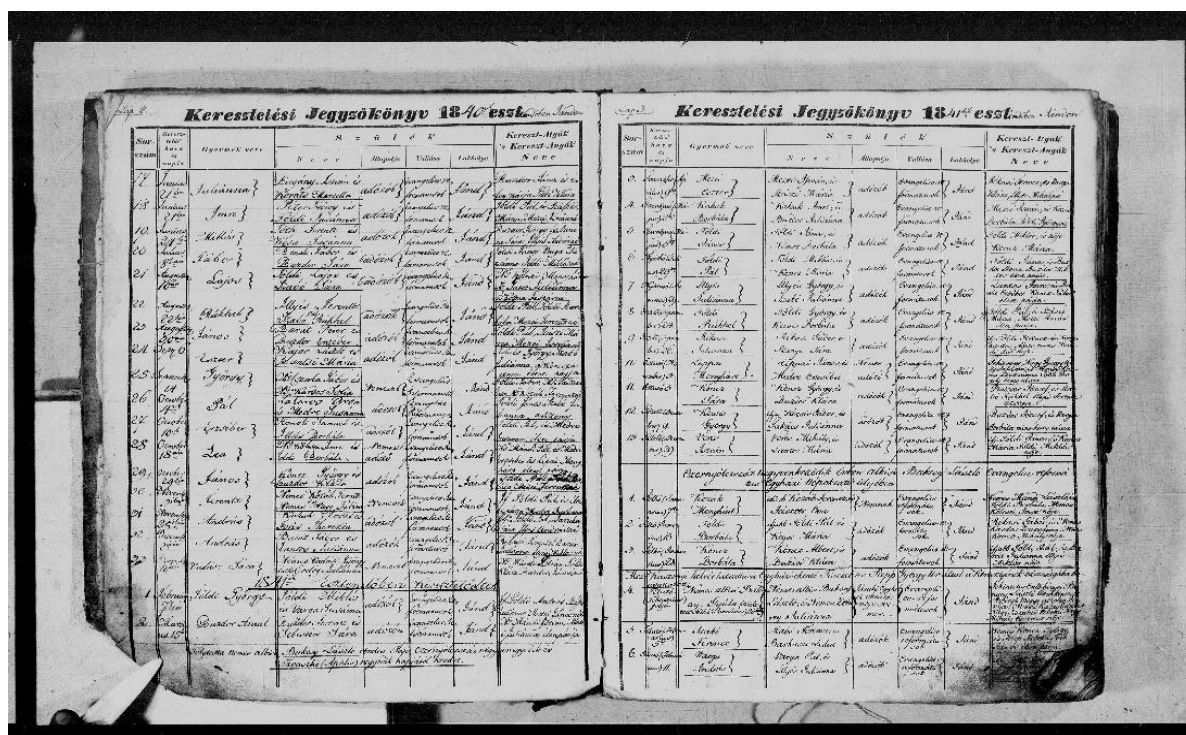
³⁸ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Közlemények,2005.163.oldal

összeírásakor már ezek a tárgyak nem voltak meg.³⁹

1.3. Anyakönyv

Az egyházi anyakönyv vezetését Megyaszai András Jándon szolgálatot teljesítő pap kezdte el vezetni 1764-ben. Az adatok tekintetében és a pontos vezetésében egyházi szolgálata éveiben nem rendszerezte külön a kereszteleési, a házassági, a halotti anyakönyvvezést, ezért az anyakönyv vezetésére nem figyelt kellőképpen, hogy milyen események vannak bejegyezve egymás után. Ez 1840-ig volt így. Ezt az anyakönyv első kötetének is nevezhetjük.

A nyomtatott, nagyobb ívű füzetben, rendszerezett anyakönyv vezetése Bakcsy László idejében kezdődött el. Ez már második füzetnek nevezhető.⁴⁰ Minden adat fel van tüntetve az adott eseménynél, még a megjegyzés rovatban is, ha arra szükség volt. Átláthatóság, pontos bejegyzések, megjegyzésekkel kiegészítve és az írásképe szépsége jellemezte az anyakönyv vezetését. Rendszerezetté vált az egyházi anyakönyvvezetés. Az alábbi kép ékes bizonyítéka ennek, pl. utalást találunk Bakcsy Gyula, Bakcsy László fiának keresztelezésére, amelyet maga az édesapa jegyzett be.⁴¹ Az anyakönyv vezetése Nagy Sámuel hivatalba helyezése után is folytatódott, olyan alaposan és pontosan, mint Bakcsy László idején.

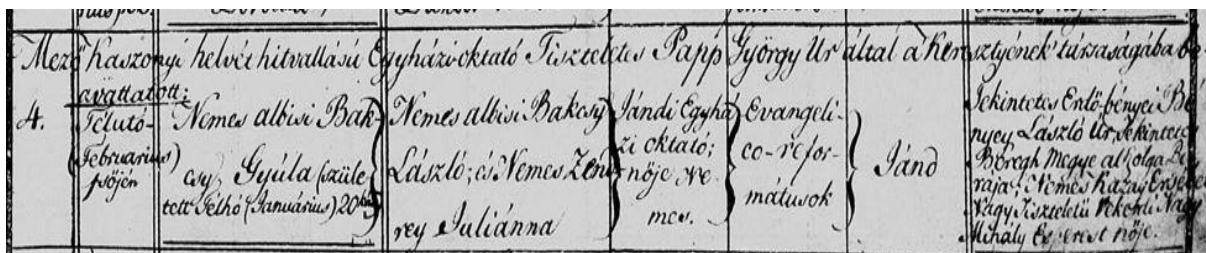

9. Bakcsy László által vezetett anyakönyv (kereszteleési) 1840. évre vonatkozóan

³⁹ Személyes megkeresés, 2023. július 9.

⁴⁰ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_188.o.

⁴¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGTT-8>

10. Anyakönyvi bejegyzések Bakcsy László által, illetve fia keresztelésének bejegyzése

1.4.A paplak

Az első paplak meglétéről egy 1665-ben készült hiteles oklevél számol be, amelyet a Bakcsy László az anyakönyvbe is bejegyzett. A bejegyzés alapján az ellentétek kialakulása, majd annak megoldása után épült meg az első paplak Jándon.

Az első parókia 1665-ben Barakony Ferenc és felesége, Sulyok Borbála birtokaiból egy részt adományozott azzal a céllal, hogy a településnek legyen paplakja a lelkész számára. Előtte nem volt paplak a településen, hanem Ugornyáról (ma Gergelyugornya) járt át pap istentiszteletet tartani, illetve egyéb egyházi feladatokat ellátni. A jándi hívek Sulyok Borbálát arra kérték meg, hogy Barakony Ferenc birtokaiból egy üresen lévő területet adjon, amelyre felépíthetik a parókiát. Olyan pusztai területet kaptak a lakók, amely akkor zálogban volt Vitkai Mihálynál és a földbirtokos, Barakony Ferenc engedélyezte, hogy Jánd lakossága kiváltsa a zálogból. Az adományozott földet a jándi lakosság nem tartotta megfelelőnek, ezért az adományozó tudta és engedélye nélkül a jobbágyuk, nevezetesen Toldi István jobbágytelkével cserélték meg. Nagy felháborodást váltott ki ez az eljárás Barakony Ferencnél, és tudtára adta a jándi lakosságnak, hogy nem adja azt a területet és nem is engedélyezi a jobbágyuk telkével való cserét. A lakosság harmadszorra is kíséretet tett, hogy legyen a paplak megépítésére egy terület, s szintén Barakony Ferenc tulajdonában lévő birtokrészen építették meg Jándon az első paplakot. Ezt később tudta meg a birtokos, hogy Péter Mihály nevű jobbágyának háza előtt került sor a paplak megépítésére.⁴² Az egész területet beépítették a birtokos tudta és engedélye nélkül. Ismét nemtetszésének adott hangot a birtokos, de végül engedelkennyé vált, hiszen ekképpen adta tudtára jóváhagyását a paplak megépítéséhez. „Annak utána sok becsületes embereknek teorekvesekre es kevesekre engettem megh az Jandiaknak azon Hazat, most bekerített udvaraval. „A paplak felépült, de a birtokos feltételhez kötötte, mivel a tudta és engedélye nélkül egyik jobbágya telkére épült fel a parókia.

⁴² Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 305-307.o.

A feltétel a következő volt: Jándon lévő birtokának egy részét már az adott esztendőben, azaz 1665-ben, amely Sulimos (sólymos, sulymos?)⁴³ nevű mezőjét kitakarítják, hogy az kaszáló legyen. Ezt a területet három éven át rendben kell tartaniuk a jándiaknak, illetve körbe kellett keríteni. Majd a haláluk után, az örökösök idejében is. Ha nem így történik, akkor a földbirtokos és örökösei elvehetik a falu lakosságától a házat:” minden épületeivel együtt *magam es Felesegem es mi utánunk való mind ket azon valo maradekeink elfoglalhassák.*” A levelet a földbirtokos aláírásokkal és pecséttel látta el 1665-ben. Az oklevélben foglaltakat Bakcsy László lelkész az anyakönyvbe bejegyezte.⁴⁴

11. Az oklevelet aláírók nevei Bakcsy László anyakönyvi bejegyzés alapján⁴⁵

1796-ban került sor egy újabb paplak építésére, mert a korábbi nagyon elavulttá vált. Más elosztása lett az új paplaknak, ami további épületek hozzáépítését is szükségessé tettek: egy nagyobb, egy kisebb oldalszoba, a hátsó részen egy cselédszoba és kamra részekből állt ez a parókia. Ennek átalakítására, új helységek hozzáépítésére Liszkai Gábor prédikátorsága idején valósult meg. 1779-ben a Buzdor István udvarából a Gyulai család tulajdonában lévő területből elvett egy részt és a papi területekhez csatolta. Liszkai Gábor területet cserélt Buzdor Istvánnal és pénzt is fizetett érte. Ezt a cserét a gróf megsemmisítette és visszaadta a korábbi papi telket és a fizetett pénzt. Ezt a területet a tanítóknak adták használatra. A paplak háta mögött volt a tanítói lakás és a telek.

Bakcsy László egyháztevékenysége idején a kis területű papi telek, 1841-ben nagyobb méretűvé vált. A gróf Gyulai család egyik jobbágynak, Buzdor Mózes jobbágytelkéből egy részt elvettek és a papi telekhez csatoltak, amelyet körbe is kerítettek. Ennek fejében az egyház egyharmad kaszálót adott cserébe a mezőrápolt kaszáló területéből.⁴⁶

⁴³ Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 305-307.o.

⁴⁴ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.o.

⁴⁵ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.o.

⁴⁶ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények, 2005, 251-252.o.

Az egyház tulajdonába kerülő földterület átadására ünnepi keretek között került sor. Jelképesen az új tulajdonosnak egy kis földdarabot adtak át a kiküldött ispánok (Horváth Károly, Kruch József), akiket az egyházi tisz, Andics József rendelt Jándra. Ezzel erősítették meg, hogy ez a terület ettől kezdve új tulajdonba került.⁴⁷ 1854-ben Bakti Tót András kőművessel építtettek egy porticust ⁴⁸ az egyházi lakhoz. Ennek megépítéséért 30 váltóforintot fizetett az egyház a mesternek, illetve élelemmel látta el a mestert és segédeit.

Bakcsy László 1860-tól Tarpán folytatta egyházi tevékenységét, s az őt követő Nagy Sámuel idejében további területekkel gyarapodott az egyház tulajdonában lévő földek nagysága. A meglévő földek mellé 1864-ben további 40 hold föld került az egyházhoz, illetve Buzdor Antal saját tulajdonában lévő telekből adományozott a parókiának, amit hozzácsatoltak, de a falubeli földekből cserébe kapott egy jó minőségű területet.

A régi paplak, amely még 1796-ban épült, új tanítói lakást is építettek 1865-1866-ban. A parókiához 1868-ban egy istállót is építettek, s a munkálatok vezetését nemes Koncz Gábor irányította, melyről a következőképpen nyilatkozott Nagy Sámuel: „*Ezen építkezés nem kis feladatát, akkori jeles s mondhatni páratlan ereyű gondnok nm Koncz Gábor oldá meg.*”⁴⁹ Megbízható személy volt, hiszen a befolyt egyházi adókat pontosan vezette, s az adók építkezésre kiadott összegeit pontosan feljegyezte. Majd az építkezések befejezése után nem vállalta tovább a gondnoki teendők végzését; más erre alkalmas személy kerül e feladatok ellátására. További földek kerültek az egyház tulajdonába. A tanítói földek nagysága is egyre nagyobb lett. 1873-ban az egyházi telek és a nyugati részén hozzátartozó földek mezsgyéje nem volt egyenes vonalú, ezért Nagy Károlytól 50 váltóforintért egy telekrészt vásárolt az egyház, így a hozzácsatolás után a papi telek határa alaprajz alapján egyenessé volt. Ezen ügyeket Kölcsey György egyházi gondnok végezte.

A földeket a helyi és más településből való földesurak adományozták az egyháznak. A földesurak (*közbirtokosság-Nagy Sámuel megfogalmazása szerint*⁵⁰) között, akik az egyháznak földet adományoztak, itt beleértve a tanítói lakáshoz tartozó telkeket is, nem voltak mindannyian református vallásúak. Az adott időszakban, azaz Nagy Sámuel lelkeszi hivatalviselése idején virágzott a település egyháza, az egyházi gazdálkodás is, sőt óriási jelentőséggel bírt, hogy ezek a földesurak félretették a vallási különbséget.

⁴⁷ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.o.

⁴⁸ <https://dictzone.com/latin-magyar-szotar/porticus>

⁴⁹ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_191.o.

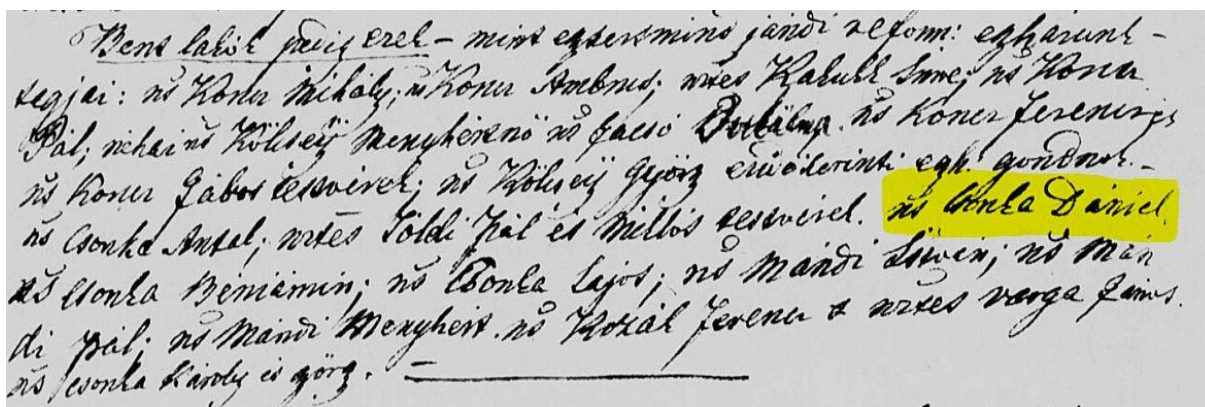
⁵⁰ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_191.o.

Név szerint, akik hozzájárultak az egyház felvirágoztatásához, a település fejlődéséhez: gróf Gyulai Sámuel-római katolikus vallású, Újhelyiné Vitkából-római katolikus vallású, Czapfalvi Demjén Miklós-református, egyházmegyei tanácsbíró Naményből (ma Vásárosnamény), Szarka Ignác-református ügyvéd Gulácsról, György Sándor -református, Parasznýáról (ma Nyírparasznya), Péchújfalusi Péchy Pál-református, Vámosatyából, Szalai Ferenc-református, Márokpapiból, Kölcsey Ignác-református, Tivadarból, Márki Áronné-református, volt jándi lakos, akinek lánykori neve Kércsy Julianna Karászból (ma Nyírkarász), Bakcsy László-református, volt jándi lelkész, esperes Tarpáról, Génesi Istvánné -református a Bereg vármegyei Ardóból.

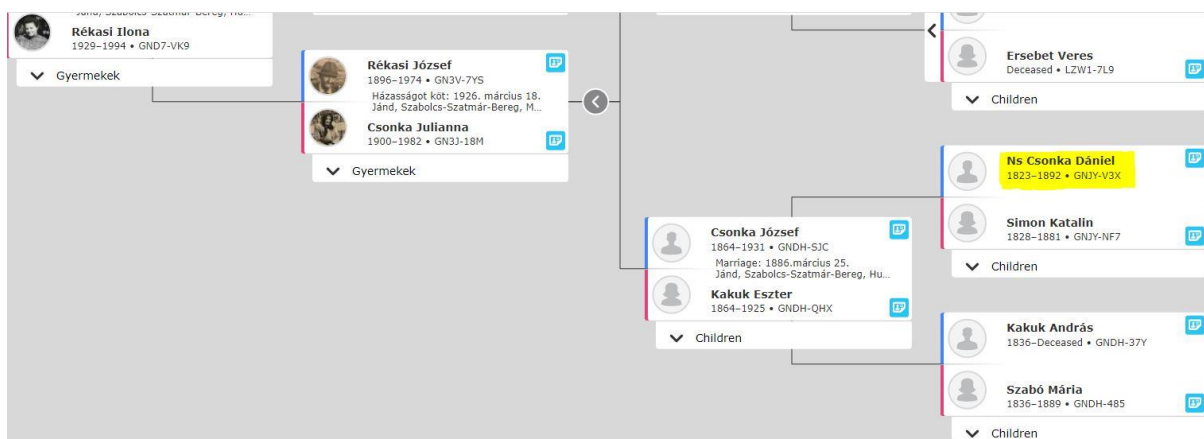
A helyi lakosok (adományozók) mindannyian református vallásúak voltak: ns. Koncz Mihály, ns. Koncz András, ns. Kakuk Imre, ns. Koncz Pál, néhai Kölcsey Menyhértné (született Gacsó Borbála), ns. Koncz Ferenc és ns. Koncz Gábor testvérek, ns. Kölcsey György egyházgondnok, ns. Csonka Antal, nemzetes Toldi Pál és Miklós-testvérek, ns. Csonka Dániel, ns. Csonka Benjamin, ns. Csonka Lajos, ns. Mándi István, ns. Mándi Pál, ns. Mándi Menyhért, ns. Kozák Ferenc, nemzetes Varga János, ns. Csonka Károly és György.⁵¹ A családom felmenői között is volt olyan lakos, aki támogatta és hozzájárult a jándi református egyházat. Ő nem volt más, mint az anyai ükapám, ns. Csonka Dániel.

Ükapám több földterülettel rendelkezett (erdő, mező, kaszáló, rét, mezőgazdasági területek). Pontosán nem maradt fenn adat arról, hogy mit adományozott az egyháznak, de feltételezhető, hogy vagy földdarabot vagy a mezőgazdasági területen betakarított terményből, de az is számításba jöhet, hogy a parókia vagy templom belső berendezési tárgyainak gazdagításához járult hozzá.

⁵¹ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_191.o.

12. Az egyházat támogató helyi lakosok névsora⁵²

13. A családfa részlete⁵³

1.5. Az egyház lelkészei⁵⁴

A település első papjának a nevét az adatok hiánya miatt nem tudjuk megnevezni. Amikor albisi Bakcsy László lett a falu lelkésze talált egy hitelesnek nevezhető bizonyítékot. Bizonyíték erre vonatkozóan: Bakcsy László átalakíttatta a templom mennyezetét, s az egyik deszkában jól olvashatóan bele volt vésve: „1648. június 12. Szerenyei Pál.” Az 1. kép alapján a jándi egyház alapításának évet is 1648-t jelöli meg az alapítás évének a dokumentum, s a deszkába vésett név feltételezhető, hogy az első lelkipásztor neve. Az 1665. március 12.-én keltezett oklevél a paplak megépítését is megfogalmazta, vagyis: Barakonyi Ferenc és Sulyok Borbála, a felesége örök időkre a falunak adományozta azt a telket, amelyen később megépült a paplak. Ekkor a prédikátor Salánk Gerő volt. Előtte lelkésze nem volt a településnek; Ugornyról járt át pap, Szoboszlai Pap Sámuel (1696) az egyházi tevékenységek elvégzésére, hiszen Jándnak még nem volt ekkor önálló egyháza. Egészen 1764-ig megszakad

⁵² https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_191.o.

⁵³ Saját fotó a családfából az anyai ágon (részlet), 2023. 07. 20.

⁵⁴ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_191.o.

az egyházzal, a lelkészekről, az egyház szolgálatában álló személyekről, minden egyházi tevékenységről szóló adatok feljegyzése. Ez a történelem viharos időszaka volt; még az országban van a török, majd a török kiűzése után az ország a Habsburgok uralkodók irányítása alá került. Az egymást követő Habsburg uralkodók Európa több országával is hadban álltak, ami a törökök kiűzése után tovább nehezítette a magyar lakosság sorsát. Az uralkodók által kivetett új adók csak további nehéz éveket hoztak a lakosságra, de az egyházra is.

Pontos információk, adatok az egyházi személyekről csak 1764-től vannak. Jándi lelkészek nevei időrendi sorrendben a tanulmány címében megadott idején belül: Szerényei Pál 1648, Salánki Gerő 1665, Szoboszlai Pap Sámuel 1696, Megyaszai András 1764-1776, Liszkai Gábor 1776-1798, Kriston Mihály 1798-1806, Rácz György 1806-1818, Márki Áron 1818-1839 (meghalt), Bakcsy László, assessor, 1840-1860 Nagy Sámuel 1860-1897.⁵⁵

Bakcsy László mielőtt Jándi lelkésze lett segédpap volt 1839. augusztus 20-tól 1840. április 5-ig.

Ekkor Vajdas Károly volt a prédikátor, az ő halála után Bakcsy Lászlónak rendelték el az egyház és a hívek gondozását, majd ünnepélyes keretek között iktatták hivatalába 1842. augusztus 13-án. A következő években különböző egyházi címeket kapott és viselt: 1850-ben egyházvidéki ülnökké, 1853-ban egyházmegyei főjegyzővé, 1859-ben esperessé választották.

1860-tól 1897-ig Nagy Sámuel lett a falu lelkésze, s 1860-1864 között az egyházi gondnok Toldi Gergely volt, nemes Koncz Pál a község bírása lett. Nagy Sámuel idején a falu bírása volt, már 11 éve. A 12 év alatt nemcsak a falu bírása, hanem szóvivője is.

Olyan mértékű földet tudhatott az egyház magának, amit annak előtte sohasem, ugyanis 120 holdra növekedett az egyházi birtokok nagysága.

2. Az iskola, a tanítói lakás

Bakcsy László feljegyzése alapján: az első iskola és tanítói lakás megépítésére mikor került sor és meddig volt meg, pontos dátum nem maradt fenn. Már abban az időben is az egyház kezelésében volt az iskola és a hozzátartozó tanítói lakás.

⁵⁵ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs - Szatmár - Bereg megye Közlemények, 2005, 163.o.

Annyi bizonyos, hogy 1764-ben volt a településen iskola, ekkor a falu tanítója Tót Ferenc volt. Majd új tanítói lakás épült 1808-ban és szintén egy ugyanazt a nevet viselő személy volt a tanító, azaz Tóth Ferenc. Az iskolai lakás is az egyház tulajdonában volt,⁵⁶ ezt a korábban leírt oklevél is bizonyította. 1857-ben került sor az iskola felújítására: az osztályterembe új székek kerültek, új katedra és az alját deszkapadlóval látták el. Nagy Sámuel idején a tanítói lakáshoz tartozó telek nagysága is növekedett. Az egyház Buzdor Györgytől vett meg további földet, aminek másik felét Buzdor János apjától 170 váltóforintért. Jándi iskolatanítók nevei és tanítási idejük a településen: ⁵⁷Tót Ferenc 1764-1777, Kondor István 1777-1780, Batori Ferenc 1780-1781, Szabados István 1781-1793, Balog István 1793-1799, Szikszai József 1799-1806, Tóth Ferenc 1806-1812, Szigeti József 1812-1819, Tállyai György 1819-1824, Bereczki Ferenc 1824-1837, Nagy Gábor 1837-1847, Csengeri György 1847-1850, Tóth László 1850-1853, Szucsányi László 1853-1856 (ő 1856-ban meghalt) Tóth Miklós 1856-1859, Boros Péter, káplán is 1859-1860, Tóth Miklós 1860-1861, Tóth László 1861- ? .

Nagy Sámuel hivatalviselése idején Kardos Endre tanító⁵⁸ munkássága emelhető ki.

3.Az egyház tulajdonában lévő területek

3.1.Temető

A régi temetőhöz, hogy nagyobb legyen, a Halvány-tó nyugati részén lévő területet cserélték meg 1776-ban Vezse Ferencel, amihez engedélyt adott a méltóságos Eötvös Jenő generális. Ekkor az egyházgondnok Kajor László és Medve Miklós voltak. A közmezőből adtak ennek cserébe egy hasonló nagyságú földterületet. Szolgálat idején új temetkező helye lett Jándnak, amelynek nagysága 1 köblös volt és 31 ezüstforintért vásárolta meg Buzdor Györgytől 1849.március 23- án. Több helyi földbirtokostól vásárolt földet a temető nagyságának növelése érdekében. Az egyház főgondnoka ekkor Mándi László volt, algondnoka Toldi Gábor. Ekkor Bereg megye főszolgabírája Szarka József, aki resignált, ez több helybéli tanúval lett aláíratva: nemes Mándi Pál, nemes Kölcsey Menyhért, Toldi Miklós főbírók, nemes Kozák Ferenc, Toldi Gergely ⁵⁹. Az új temető átadására ünnepélyes keretek között került sor, ünnepi istentiszteletet keretén belül 1850.május 15-én. Az istentiszteleten a Máté 27:7 és a 26:19-21 igék hangzottak el:” *Tanácsot ülven pedig, megvásárlák azon a fazekasnak*

⁵⁶ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.o.

⁵⁷ A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 218.o.

⁵⁸ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.o.

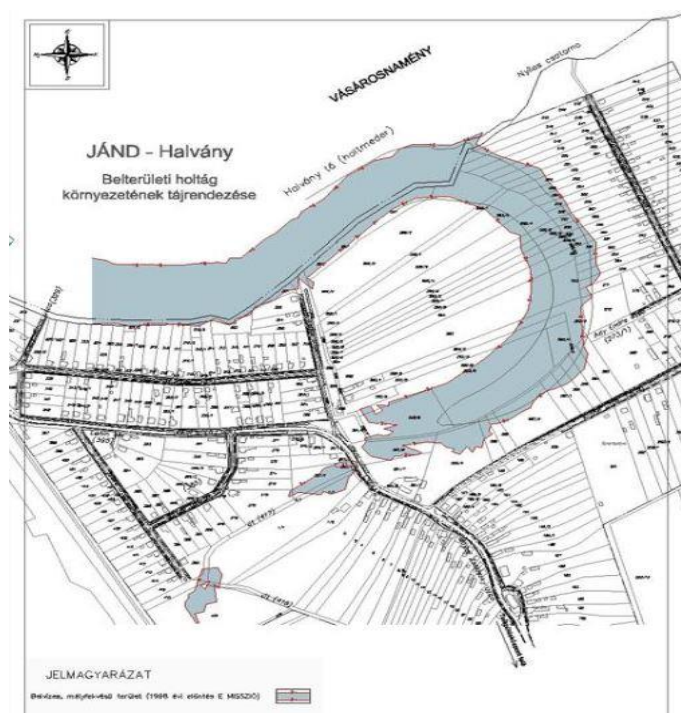
⁵⁹ <https://topszotar.hu/idegen-szavak/rezign%C3%A1lt>

mezejét idegenek számára való temetőnek.”⁶⁰; És úgy cselekedének a tanítványok, a, mint Jézus parancsolta vala nékik; és elkészíték a husvéti bárányt.” Mikor pedig beestveledék, letelepszik vala a tizenkettővel, És a mikor esznek vala, monda: Bizony mondom néktek, ti közületek egy elárul engem.⁶¹ Ezeket hívták akkoriban az alapigéknak.

Az új temetőbe Huszti Rebekát temették, aki Toldi János felesége volt.

3.2 Egyházi birtokok: erdő, rét, egyéb földek

Közös tulajdonban volt a hetei egyházzal a száz köblös Kalodás és Ősbereg erdő. Pontos adat nincs, hogy a két erdő mikor került közös gazdálkodás alá és kitől kapta az egyház. Jó termőterület volt és több éven át használta a két egyház, bőséges hasznót adott. Közös megállapodás alapján a két egyház legelőként használta, amin kb. 80 szénaboglyát is tudtak rakni. Ezen kívül voltak gazdagon lekaszált rétjei. Ezeknek a réti területeknek nevet is adtak, ilyen pl. Hurdék, Csámocsár, Mezővápó, Ricse-hát, Egrehát, Körtvélyes, Sivatag, s napjainkban is vannak még ebből meglévő területek a falu tulajdonában vagy magánkézben. A mezővápói területet az egyház Buzdor Mózes az egyházi kerttel határos részével cserélte meg. Egykor egy részét víz borította, azt csak kiszáradás után tudták lekaszálni.

14. Halvány-tó és környéke napjainkban

⁶⁰http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=40&fejezet=27&o1=2&o2=3&o3=4&_k%C3%B6nyv=_M%C3%A1t%C3%A9_Evang%C3%A9liuma

⁶¹ <http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=40&fejezet=26&o1=2&o2=3&o3=6>

A Halvány-tó⁶² nyugati részén Zsaró kert is az egyház tulajdonában volt, ami hat köblös⁶³ nagyságú (hat hold), de azt csak száraz időben tudták lekaszálni, mert vízzel borított terület volt, Tisza közelsége miatt került víz alá. Napjainkban a Tisza egyik holtága, a turizmus fellendítése érdekében fejlesztéseket tervez az önkormányzat. Az állatok tartásáról (tehenek, bikák) is gondoskodtak, s külön terület volt erre a falun kívül: ez a Csonka család szállása is volt egyben. Ezt a területet Bényei László adományozta az egyháznak.

Nyáron állatok legeltetése történt itt, de több szempontból is alkalmatlan terület volt a téli időszakban az állatok teletetésére, ennek érdekében a terület felére a teletetésre akolt építettek és ide szállították a szükséges fákat. Később veszélyessége miatt bérbe adták.

Ezek a területek kívül más területek is voltak az egyház kezelésében, melyek nagysága 1-2 köblösök voltak, nemcsak kaszálók, rétek, hanem kertek, melyekben káposztát, dinnyét termesztettek.

A tanítók gondozása alá helyezte az egyház a mezővápói területet, amelynek a végében kenderet termesztettek. A Halvány-tó nyugati részén lévő is a tanítók felügyelete alá lett helyezve, de azt csak akkor tudták gondozni, amikor nem volt vízzel borítva.

A Ricse, Sivtag, Egrehát, Körtvélyes fölterületek az önálló egyházzá válás után kerültek az egyház tulajdonába a település nemesei által. Nem azonnal lettek ezek a földek az egyházéi, hanem fokozatosan, időnként kapta a helyi földbirtosoktól a parókia. Erről 1775.május 5-i dátumozású oklevél is származik, amelyet a nemesek aláírtak és pecsétjükkel láttak el.

Összességében az egyházi birtokok a helyi földbirtosoktól adományozott földből kerültek ki: elsősorban Barakonyi Ferenc és felesége ,Sulyok Borbála ,akik földdel és pénzbeli támogatással is hozzájárultak, hogy megépülhessen a paplak és Eötvös Jenő generális adományával ,aki a temetőnek biztosított helyet, illetve a helyi földbirtokosok név szerint akik támogatták az egyházat : gróf Gyulai Sámuel ,Ulmann Mór ,Horváth István ,gróf Degenfeld Imre ,Toldi Ferenc ,Simon András , Kölcsey Ignác, ifjú Koncz Gábor ,Koncz Pál és Mihály ,Mándy István ,Boksay Lászlóné, Grünfeld József.⁶⁴

A fentebb leírt információkat, adatokat 1848-ban albisí Bakcsy László jegyezte le, ami bekerült a jándi református anyakönyve.⁶⁵ 1860-ban Nagybégányból került hivatalba Jándra

⁶² <https://mundus.hu/index.php/2015/11/24/telepulesrendezesi-tervezes-tajrendezes-iparterulet-fasitas/>

⁶³ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-359B8/koblos-386F4/>

⁶⁴ Lehoczky Tivadar: Bereg vármegye monográfiája, 350-351. o.

⁶⁵ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.oldal

Nagy Sámuel, ugyanis Tarpán állt az egyház szolgálatába, majd időközben esperessé is megválasztották Bakcsy Lászlót.

Nagy Sámuel 1827-ben született a Bereg megyei Márokpapiban. Jándon az egyház szolgálatába 1860.május 14-től került, előtte egyházmegyei jegyző, majd 1872-től az egyházmegyéek tanácsbírájaként tevékenykedett.

Hasonlóan, mint elődje albisi Bakcsy László egyházi tevékenységi idején, Nagy Sámuel is nagy gondot fordított a jándi református egyház felvirágoztatására. Ezek a reformok, újítások nem valósultak volna meg a helyi, jándi református lakosság támogatása nélkül. Haláláig azon munkálkodott, hogy az egyházat a településen megerősítse. Az utókor hálás szívvel gondol vissza tevékenységükre, munkájukra. Bakcsy László, Nagy Sámuel óriási elhivatottsággal látták el feladatukat. Bakcsy László Isktől Tarpáig, Nagy Sámuel Márokpapitól Jándig hosszú utat tett meg.

Nagy Sámuel 1897.március 30-án adta vissza életét a teremtőnek, sírja a jándi temetőben található.

15. Nagy Sámuel sírja a jándi temetőben⁶⁶

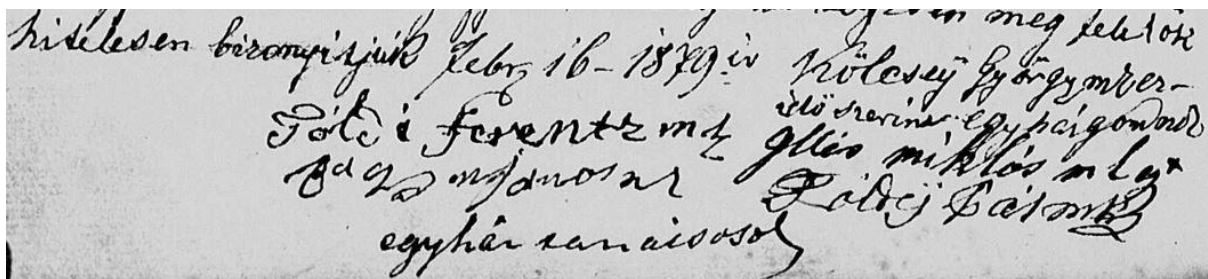
⁶⁶ Saját készítésű fotó, Jánd, 2023.július 09.

4. 1878-1879 – nehéz idők

Az utókor számára íródott be az anyakönyvbe ez a két évszám, hogy fennmaradjon, milyen nehéz időket élt meg, élt át a helyi lakosság. Olyan időjárási viszonyok alakultak ki, amelyek óriási megpróbáltatást okoztak, amelyet nehezen, de túlélte nép. A lelkész, Nagy Sámuel a pontos dátumot is feljegyezte: 1878.szeptember 19.A fenn említett időponttól óriási esőzések, télen nagy havazások voltak. A papi lak területén egykor épített kút megtelt vízzel, s folyamatosan tele volt ebben az időben. Nagy Sámuel erről ezt a feljegyzést írta be az anyakönyvbe: *„jelen élő nemzedék által nem élt esőzés és havazás annyira telítette a földet, hogy jelen sorok írásakor-1878. szeptember 19-rendesen e kút tele áll vízzel.”* E miatt nagyon sok földterület került víz alá és a gabonát nem tudták elvetni, az alacsonyan fekvő területek állandó víz alatt voltak, kinn maradtak a kaszálókon a boglyák, amelyeket a nyári időszakban rendbe raktak. Majd következett a téli időszak, ami szintén súlytotta a települést: óriási havazások, a fagyások, az el nem vetett magok is megfagytak. Következő évben nem volt mit elvetni, aminek az lett a következménye, hogy nem volt mit betakarítani. A gabonátárolók üresen álltak, nagyon fenn állt az éhezés veszélye. Az Eötvös generális által adományozott tanyáról el kellett a cselédséget küldeni, a dohányszedőket és az összes baramfi állatnak más helyet kellett biztosítani. A falu folyója, a Tisza áradása a hosszú ideig tartó esőzések miatt állandóan veszélyeztette a lakosságot, az áradás során a töltés tövéig ért a víz, így az árvíz veszélye tovább nehezítette az itt élők életét.

A nehéz hónapokat megélt település örülni is tudott, hogy új, kiváló tanítója lett a kis falu iskolájának, Kardos Endre személyében. Kardos Endréről így nyilatkozott Nagy Sámuel: *„nagyidai születésű, hozatott Hetéből, egyházhatóság által kitüntetett...”* Az egyházi látogatást a tarpai Simon Andor erősítette meg, s elismerően méltatta az új tanító iskolai tevékenységét, különösen a kezdő, 1.osztály eredményeit emelte ki.

Ezen leírásokat 1897.február 15-én fejezte be Nagy Sámuel, folytatva Bakcsy László jegyzeteivel kiegészített anyakönyvbe való bejegyzését. Hitelesítésre is sort kerített, amelyet több személy megnevezésével tett közzé Nagy Sámuel, hogy a leírtak a valóságnak megfeleltek.

16. Az anyakönyvbe való bejegyzés hitelesítőinek nevei

Így jegyezte be a Nagy Sámuel a történeteket az anyakönyvbe: „Hogy ezen egyháztörténeti jegyzetek helyesen megfelelők hitelesen bizonyítjuk febr.16-1879 év...”⁶⁷

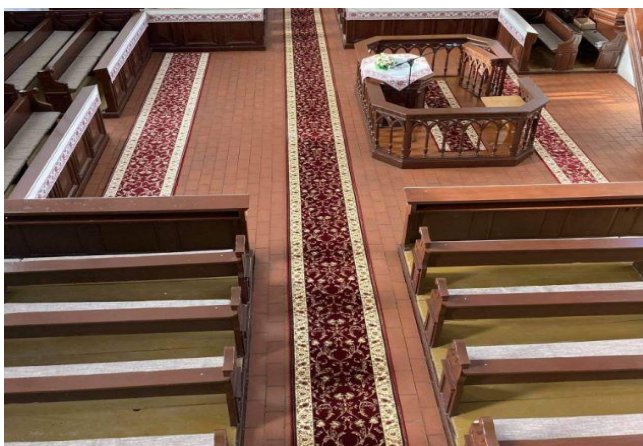
A megpróbáltatás hónapjai voltak ezek, amit alázattal és türelemmel viselt a falu lakossága. Együttműködve az egyházzal, az Istenhez való imádkozás és a lakosság egymást segítve túljutott ezen nehéz időszakon.

1878-1879 hónapjai a felsoroltak okán volt fordulópont a település életében. Elmondható, hogy Nagy Sámuel lelkeszi hivatalviselése idejére eljutott a református hitgyülekezet, hogy más vallású hittársaival együtt túl tudott jutni a politikai, egyházi, természeti megpróbáltatásokon.” *eljönnek sokan napkeletről és napnyugatról, éjszokról és délről és az Isten országában letelepednek, (Luk. 13, 29.)*⁶⁸ Nagy Sámuel még megélhette az 1896-ban elkezdett új templom építését. A feljegyzések szerint három temploma volt a településnek. A jelenlegi templom a rendszerváltás idején sajnos a külső és belső részei romlásnak indultak. Néhány évvel ezelőtt új külsőt kapott a templom, illetve a belső berendezései is megújításra kerültek. A település építészeti öröksége a református templom, mely napjainkban turisztikai látványossággá vált.

Albisi Bakcsy László és Nagy Sámuel a jándi református egyház nagy tekintélyű vezetői voltak, az egyház életének valamennyi területén kiemelkedő munkabírással és szervezőkészséggel tevékenykedő emberek, az utókor számára példaképek.

⁶⁷ https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914_190.oldal

⁶⁸ A belényesi ev. reform. egyház története (Nagyvárad, 1882), 134.o.

17.kép(sorozat) A jelenlegi református templom és belső részletei⁶⁹

⁶⁹ Saját készítésű fotók, Jánd ,2023 .07.09.

Felhasznált irodalom, források

- <http://real-eod.mtak.hu/5164/1/000901444.pdf> ,
A belényesi ev. református egyház története, Nagyvárád ,1883,8.o.
- ² https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155 -157.o.
- ³ https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155.o.
- ⁴ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 20.o.
Bakcsy László Isken (Ung megye) született 1806-ban. A lelkészi feledatait először Jándon kezdte 1838-39 között, mint káplán, majd 1839-40 között csarodai káplán lett,1840-1860 között Jándon pap volt. 1860-ban Tarpán lett pap. E mellett három alkalommal választotta az egyházmegye esperessé (1859-ben az előző esperes halála után-Wekerdi Nagy Mihály halála után-majd 1861 -ben ,1864-ben). Tekintélyes lelkész és esperes volt, aki sok újító intézkedést tett az egyházmegye, az adott település érdekében, ahol lelkipásztori feladatokat látott el. Életrajza a Közlemények 110.oldalán olvasható
- ⁵Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája ,305-307.o.
https://www.academia.edu/27418427/Tivadar_Lehoczky_Bereg_v%C3%A1rmege_monographi%C3%A1ja_3_Monografie_o_Berehovsk%C3%A9m_kraji_d%C3%ADl_3_Monograph_on_Beregovo_Region_volume_3_
- ⁶ <https://elismond.wordpress.com/2019/06/10/templomok-utjan-szatmar-beregben/>
- ⁷ <https://elismond.wordpress.com/2019/06/10/templomok-utjan-szatmar-beregben/>
- ⁸ Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)
- ⁹Szabolcs-Szatmár -Bereg megyei Közlemények ,2005, 163.o., A.N.T A Beregi Egyházmegye története
<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Pulpitus>
- ¹⁰A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005
- ¹¹A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005
- ¹²http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=46&fejezet=14&o1=1&o2=2&o3=3&k%C3%B6nyv=_Korinthusbeliekhez_%C3%ADrt_I._lev%C3%A9l
- ¹³<http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=18&fejezet=34&o1=4&o2=3&o3=6>
- ¹⁴A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények 2005,218.o.
- ¹⁵Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)
- ¹⁶Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)
- ¹⁷<http://www.oroksegtura.hu/oroksegturak/beregvidek-oroksegtura>
- ¹⁸Miskovszky Viktor rajza alapján,
https://www.google.com/search?q=myskovszky+viktor&client=firefox-b-d&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=jxka4V4rP-b1NM%252Cwiem-OyQF2SeKM%252C%252Fg%252F1221y16w&vet=1&usg=AI4 -kTFeLSgqQ6mbKn8HTVPh5GRj_zEew&sa=X&ved=2ahUKEwjB1p-65uXqAhXhXIsKHfAeCHoQ_B16BAgPEA4&biw=1920&bih=938#imgsrc=jxka4V4rP-b1NM
- ¹⁹Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)
- ²⁰A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 49.o.
- ²¹<https://www.familysearch.org/records/images/image-details?page=1&place=351962&rmsId=M9DB-WCJ&imageIndex=17&singleView=true>
<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
- ²²<https://www.familysearch.orgark61903319392-M54V-7personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AVFPX-W8M>
- ²³ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005
- ²⁴A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005
- ²⁵<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/hadnagyok-es-fohadnagyok-az-184849-evi-szabadsagharcban-2/n-153B/nagy-samuel-soma-15B1/>
- ²⁶<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,187.o.
- ²⁷ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGPX-G?personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AV612-5D1> (adatok: születése, szülei, keresztelese)
- ²⁸<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2489553.8137435615%2C6125180.515163464%2C2492570.6877036924%2C6126214.803702447&layers=3%2C4> , Habsburg Birodalom - Kataszteri térképek (XIX. század, Jánd)
- ²⁹Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája ,305-307.o.
- ³⁰<https://www.jogiforum.hu/arckepcsarnok/2019/03/01/vambery-ruszttem-a-kriminologus-kulturember/>
- ³¹ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények,2005.163.o.
- ³² Személyes megkeresés, Jánd, 2023.július 9.

- ³³ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények,2005.163.o.
³⁴ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:V61L-9HF>
³⁵ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,187-188.o.
³⁶ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények,2005.163.o.
³⁷ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,188.o.
³⁸ <https://www.familysearch.orgark61903319392-MGTT-8>
³⁹ Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája ,305-307.o.
⁴⁰ Lehoczki Tivadar: Bereg vármegye monográfiája ,305-307.o.
⁴¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁴² <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁴³ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005 ,251-252.o.
⁴⁴ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁴⁵ <https://dictzone.com/latin-magyar-szotar/porticus>
⁴⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.o.
⁴⁷ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.o.
⁴⁸ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.o.
⁴⁹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.o.
⁵⁰ Saját fotó a családfából az anyai ágon (részlet),2023. 07. 20.
⁵¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.o.
⁵² A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005,163.o.
⁵³ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁵⁴ A.N.T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005,218.o.
⁵⁵ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁵⁶ <https://topszotar.hu/idegen-szavak/rezign%C3%A1lt>
⁵⁷ <http://www.immanuel.hu/biblia/biblia.php?konyv=40&fejezet=27&o1=2&o2=3&o3=4&k%C3%B6nyv=M%C3%A1t%C3%A9s%C3%A9s%C3%A9s>
⁵⁸ <https://mundus.hu/index.php/2015/11/24/telepulesrendezesi-tervezes-tajrendezes-iparterulet-fasitas/>
⁵⁹ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-359B8/koblos-386F4/>
⁶⁰ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁶¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁶² Saját készítésű fotó. Jánd, 2023.július 09.
⁶³ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁶⁴ A belényesi ev. reform. egyház története (Nagyvárad ,1882),134.o.
⁶⁵ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁶⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.o.
⁶⁷ A belényesi ev. reform. egyház története (Nagyvárad, 1882),134.o.
⁶⁸ Saját készítésű fotók, Jánd,2023.07.09.

Képi mellékletek

- 1.kép https://library.hungaricana.hu/hu/view/MaoRefEgyhNevtar_1886/?pg=257&layout=s&query ,155.o.
- 2.kép <https://elismond.wordpress.com/2019/06/10/templomok-utjan-szatmar-beregben/>
- 3.kép <http://www.oroksegtura.hu/oroksegturak/beregvidek-oroksegtura>
- 4.kép Miskovszky Viktor rajza alapján,
https://www.google.com/search?q=myskovszky+viktor&client=firefox-b-d&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=jxka4V4rP-b1NM%252Cwiem-OyQF2SeKM%252C%252Fg%252F1221y16w&vet=1&usg=AI4_-kTFeLSgqQ6mbKn8HTVPh5GRj_zEew&sa=X&ved=2ahUKEwjB1p-65uXqAhXhXIsKHfAeChOQ_B16BAGPEA4&biw=1920&bih=938#imgsrc=jxka4V4rP-b1NM
- 5.kép Patai Pál: Beregi harangok, A Nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve 41. - 1999 (Nyíregyháza, 1999)
- 6.kép A.N. T A Beregi Egyházmegye története, Szabolcs-Szatmár -Bereg megye Közlemények ,2005, 49.oldal
- 7.kép <https://www.familysearch.orgark61903319392-M54V-7personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AVFPX-W8M>
- 8.kép <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2489553.8137435615%2C6125180.515163464%2C2492570.6877036924%2C6126214.803702447&layers=3%2C4> , Habsburg Birodalom - Kataszteri térképek (XIX. század, Jánd)
- 9.kép <https://www.familysearch.orgark61903319392-MGTT-8>
- 10.kép <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,188.oldal

- 11.kép <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.oldal
- 12.kép Saját fotó a családfából az anyai ágon (részlet),2023. 07. 20.
- 13.kép <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,191.oldal
- 14.kép <https://mundus.hu/index.php/2015/11/24/telepulesrendezesi-tervezes-tajrendezes-iparterulet-fasitas/>
- 15.kép Saját készítésű fotó, Jánd, 2023.július 09.
- 16.kép <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGYC-M?i=189&cat=178914> ,190.oldal
- 17.kép Saját készítésű fotó, Jánd, 2023.július 09.